Oponentní posudek na magisterskou diplomovou práci z jazyka ruského

Robert Chačaturov

PRAGMATICKÉ ASPEKTY TLUMOČENÍ

UK FF ÚTRL Praha, srpen 2007

Diplomová práce Roberta Chačaturova má charakter teoreticko-empirické studie a jejím předmětem byl výzkum pragmatických faktorů mezijazykové zprostředkované komunikace (konsekutivního tlumočení) v jazykové kombinaci čeština-ruština.

Diplomová práce má 92 stránek a je rozdělena do dvou částí: teoretické a empirické. V první části diplomant nejdříve stručně, ale strukturovaně podává charakteristiku pragmatiky z hlediska lingvistického, představuje odlišná pojetí pragmatiky a základní možnosti pragmalingvistického výzkumu. Pojednává rovněž o teoretických východiscích deixe a presupozice, jež, jak diplomant uvádí, mají pro jeho výzkum bezprostřední význam. Hovoří o možnostech tlumočnického výzkumu v rovině pragmatické (1.2.), ale reálně v této kapitole téměř nic o těchto výzkumech nenacházíme. Poté přechází k teoriím týkajícím se pragmatiky převodu a opírá se přitom zejména o ruské a německé teoretiky. Vychází z prací autorů lipské školy (Neubert, Jäger, Kade) a ruských teoretiků (Švejcar, Barchudarov, Komissarov). Dále pracuje s výsledky analýz mezijazykové zprostředkované komunikace M. Formánkové-Csirikové. Využívá i závěrů současných studií o pragmatice převodu (Haleová, Housová). Škoda, že se diplomant u německých autorů nezaměřil také více na teorii *skopos* autorů Vermeera a Reissové, která je z hlediska pragmatiky v překladu a tlumočení skutečně přínosná. V této souvislosti se rovněž tážeme, proč diplomant věnuje celou kapitolu právě formální a dynamické ekvivalenci E. Nidy, jež pochází ze 60.let minulého století, když se mezitím objevila řada nosnějších a modernějších teorií, jež více berou v úvahu pragmatické aspekty převodu, začleňují kromě mezijazykové stránky také aspekty mezikulturní, které nabývají v posledních výzkumech stále většího významu, a proč se více třeba nesoustředil na práce Haleové či Masona ohledně role tlumočníka, jež okrajově zmiňuje až v empirické části na s. 63 a 64. Diplomant sice oprávněně konstatuje, že vymezení předmětu a definice pragmatiky je problematické, ale mohl se jistě více zaměřit spíše na pragmatiku z pohledu tlumočníka jako prostředníka a cílového recipienta a méně na rovinu lingvistiky (totéž pak platí pro vlastní empirický výzkum). Je nám jasné, že diplomant byl omezen rozsahem a že si stanovil určité prioritní oblasti ve své práci, a proto přes výhrady k výběru jednotlivých popisovaných oblastí konstatuji, že v teoretické části práce prokázal, že velmi dobře prostudoval odbornou literaturu a že problematiku, spojenou s pojmovým aparátem, definicemi a názory jednotlivých autorů zpracoval uceleně a kultivovaným jazykem.

Ve druhé, empirické části diplomové práce se diplomant zabývá analýzou konsekutivního tlumočení monologického a dialogického a zkoumá pragmatické aspekty tlumočení postupně z hlediska gramatického popisu, syntaktických prostředků, strukturace výpovědi, z hlediska funkčně sémantického popisu a z hlediska jazykové situace a kontextu. Pozitivně hodnotíme, že diplomant pracuje s autentickými nahrávkami a profesionálními tlumočníky. Diplomant uvádí, že se jedná o kvalitativní výzkum, podle našeho názoru jde spíše o *ilustraci* jeho teoretických závěrů v první části práce. Je zde velké množství příkladů, u nichž nám chybí podrobnější analýza, hodnocení řešení a eventuálně navržení pragmaticky vhodnějšího tlumočnického řešení. Rozbor všech uváděných příkladů by přesahoval rámec tohoto posudku, a proto stručně zmíníme pouze několik nejednoznačných případů. U gramatických prostředků uvádí diplomant slovesné kategorie, zejména slovesný způsob,

slovesný vid a dále převod sponových a polosponových sloves či nulové spony. Jistě, že pragmatický účinek těchto kategorií se může v jednotlivých jazycích lišit a také pragmatické rozpětí může být různé, ale předpokládáme, že tlumočník oba pracovní jazyky i úzus zná a řídí se při převodu konvencemi.Tato část diplomové práce mohla být mnohem úspornější (celé 4 s. věnované např. pouze převodu sponových a polosponových sloves) a diplomant se mohl věnovat spíše pragmatice z hlediska jazykové situace a kontextu (pouze 4 s.). Čtenář se musí u velkého množství příkladů domýšlet, co je analyzovaným jevem, často chybí analýza a vlastní závěr či hodnocení diplomanta (např. 79-80). Diplomant by mohl během obhajoby vysvětlit alespoň některé své komentáře (např. s.75-76 - kde expresívnost a obraznost v originále je naopak často větší než v přetlumočené verzi, s. 74 - zda má tlumočník právo takto přizpůsobovat "fádní" projev, a do jaké míry může tlumočník explicitovat originál (s. 66) a zde je vždy veden pragmatikou, respektive cílem komunikace. Proč si diplomant myslí, že monologické projevy jsou implicitnější. S. 58 v závěru podkapitoly nám chybí jakékoliv hodnocení diplomanta, jako často i u jiných podkapitol. Rovněž paralingvální prostředky jsou pouze zmíněny velmi okrajově, ačkoliv jejich pragmatická úloha je značná (a v úvodu diplomové práce je uvedeno, do jaké míry se na ně autor zaměří - s. 8).

K formální stránce diplomové práce máme řadu připomínek:
Značné množství překlepů, respektive pravopisných chyb (viz vyznačeno v exempláři oponentky tužkou), některé příklady se opakují (např. s. 61), formulace, které se k ničemu nevztahují (s. 67) atd. Chybí povinné anglické resumé, v ruském resumé je řada pravopisných i formulačních chyb, chybí podpis diplomanta v prohlášení (ve výtisku oponentky) a chybí obsah (ve výtisku oponentky). Nutno dodat a opravit ještě před obhajobou. Citace - někdy v originále, někdy v českém překladu, ačkoliv dílo nebylo oficiálně přeloženo. V takovém případě musí být uvedeno "vlastní překlad" nebo "přel. R.Ch." apod.

Přes tyto výtky a výhrady práce Roberta Chačaturova splňuje nezbytné náležitosti magisterské diplomové práce a je poctivě napsaná. Způsobem zpracování dané problematiky diplomant prokázal, že zvládl použitou odbornou literaturu, že s prostudovanou literaturou a empirickým materiálem dovede pracovat a je schopen jednotlivé úvahy, názory a poznatky dobře utřídit, předložit a systematizovat.

Diplomovou práce **Roberta Chačaturova** doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm **dobře.** O definitivní klasifikaci rozhodne vlastní průběh obhajoby.

Doc.PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Praha 5.9.2007